

CELE TREI CRIȘURI

REVISTA DE CULTURĂ

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CUPRINSUL:

*: Dante

N. IORGA: Cîntec polon de pejit

GEORGE A. PETRE: Despărțire

CATON THEODORIAN: Greșeala

ECAT. PITIȘ: Sonet

DEM. BASSARABEANU: Frumoasele

VICTOR A. BACALOGLU: Păpușa vie

GEORGE M. ZAMFIRESCU: Acorduri-desacorduri

A. P.: Maestrul Constantin Nottara

Dr N. E. IDIERU: Somnul

SAVIN CONSTANT: Romanță

ALEXANDRU BILCIURESCU: Floarea

CRONICI: Cronică financiară (Vasile Vlaicu) — Cronică Teatrală (A. P.)

NOTE: Necinste literată (G. V. Botez) — Expoziția de artă națională din Cluj. — Sezători'e literare

„Cele Trei Crișuri“. — Cărți

MEMENTO

Anul II. No. 13

Oradea-Mare

1 August 1921

Prețul 3 lei 50

CELE TREI CRIȘURI

REVISTĂ DE CULTURA

Apare de două ori pe lună.

Sub Conducerea Dilor :

ROMAN CIOROGHARIU, GEORGE BACALOGLU, Dr ALEXANDRU PTEANCU
Episcop Colonel Dir. G-1 al Invățământului

ABONAMENTE:

Pe an ----- 70 lei.
Pe sease luni ----- 35 lei.
Pentru studenți și elevi pe an ----- 50 lei.
Pentru autorități ----- 100 lei.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
STR. PRINȚUL CAROL No. 5. ETAJUL 1.

TELEFON No. 119.

„DACIA ROMANIA“

Societate Generala de Asigurare în București

— Intemeiată la 1871 —

Capital de acțiuni	-----	Lei 24.000.000	deplin vărsat
Rezerve statutare	-----	„ 18.359.230	
Diverse garanții	-----	„ 57.119.141	
Averea Fondului de Asociațiuni	-----	„ 3.261.497	
Garanția totală	-----	Lei 102.739.868	
Daune plătite în anul 1920	-----	Lei 16.821.589	
Daune plătite dela înfiint. Soc.	-----	Lei 311.315.083	

„Dacia-România“ este Societatea cea mai veche și mai puternică din Țară. Trecutul ei, însemnatele sale capitaluri și persoanele cari o conduc, dau asigurătorilor cele mai depline garanții, pentru asigurări cât de mari în ramurile: **Incendiu, Grindină, Transporturi, Viață, Accidente, Furturi prin spargere și anume**, în condițiunile cele mai prielnice pentru asigurați

Lămuriri se dau de îndată, la cerere, în București la sediul Societății, **Str. Wilson No. 3**, sau la argentiile principale din Str. Stavropoleos No. 15 și Regală No. 8, în județe la agențiile ei din toate orașele, iar în ținuturile alipite, în următoarele orașe:

Arad, Strada Unirei No. 7; **Brașov**, Banca Românească; **Buziaș**, la Banca Temișana; **Cernăuți**, I. Flondor No. 22; **Chișinău**, Str. Pușkin No. 25; **Cluj**, Calea Victoriei No. 27; **Dicioșan-Martin**, la Banca Comercială și Industrială din Valea Târnavei; **Lugoș**; **Lovreni**; **Lipova**; **Oradea-Mare**, la Banca Românească; **Tg.-Mureșului**, la Banca Românească; **Sibiu**, la Banca Românească; **Timișoara**, la Banca Românească; **Vinga**.

CELE TREI CRIȘURI

Fondator:
Col. G. BACALOGLU

REVISTA DE CULTURĂ

Redactor:
M. G. SAMARINEANU

DANTE

1321—1921

Sunt șase sute de ani de atunci. Într'o seară de septembrie din anul 1321, într'o căsuță pusă la îndemână de prietenul său Guido Novello da Pollenta, stăpânitorul Ravennei, poetul Florentin Dante, „și-a plecat în fața măreției morții, capul mândru și măhnit, în jurul căruia urlaseră atâtea furtuni ale spiritului și pe care nenorocirile necuvenite izbutiseră să-l îndoae“.

În jurul patului erau cei doi fii ai săi: Messer Piero și Jacopo, osîndiți și ei ca rebeli în a treia sentință din anul 1315, și fiica lui adorată — Beatrice, care se osândise singură la exil, de mila tatălui răătăcitor.

Abia își isprăvisese strălucitul cuvânt de încheiere al poemului „Stelle“ din Paradisul, și, ca și un luptător care și-a făcut datoria față de ai săi, față de patrie și de neam și care numai are apoi nici un rost în lumea pământească, s'a desbrăcat de haina plină de patimi și păcate a vieții și s'a înălțat sus, sus de tot, acolo unde nu mai e suferință, acolo unde pururi heruvimii înalță imnuri de mărire acelor care au știut să îndure calvarul, acolo unde nu mai există prigoniri, ci numai senin.

Nu știm dacă, atunci la moartea lui Dante, uriașul gândirii și meșterul întemeietor al limbii unitare, a stătu-lețelor în vrajbă din peninsula Italiei, au plâns mulți.

Cu cât timpul trecea însă și îngrămădea prezent pe trecut, și-l contoapea, ridicând uitarea pe cei duși, pe micro-megașii-factotumi ai unei clipe, cu atât figura măreață a prigonitului poet Florentin se înălța și turna în suflete balsamul cuvântului și cugetării nepieritoare.

Opera sa va rămânea în veci nemuritoare și cu cât vor trece secolii, cu atât ea va deveni mai luminoasă, căci în ea, în Divina Comedie, Dante a smuls viitorului germei cari nu puteau fecundă de cât sub razele soarelui din epoca din care au fost smulși.

S'a născut în Florența unde, „peste aspra credință contemplativă din evul mediu, suflă geniul lui Sf. Francisc din Asisi care propovăduia cu o admirabilă poezie, iubirea de Dzeu simplă, deschisă, naivă în legătură cu toate frumusețile din lume.“ Această influență franciscană precum și faptul că a rămas orfan, înainte de mamă și pe urmă de tată, iar mama lui vitregă nu-l iubea, îl făcu să trăiască mereu numai cu el însuși, într'o atmosferă ideală de misticism și iubire.

Și aceasta se simte în întreaga operă de mai târziu a poetului. În misticismul acesta își îmbracă toate cunoștințele vaste din toate domeniile: mitologie, filozofie, istorie, știință artă etc.

Exilat, pe când rătăcește prin citadelele 'Gibelinilor, poetul își păstrează acelaș suflet, deși încărcat de dorul nostalgic al Florenței. Departe de Florența își aduce aminte de prietena din copilărie, Beatrice, moartă de mult, și divinizând-o, începe „Divina Comedia“

La vârsta de 18 ani, Dante a trimis celui mai mare poet al timpului, Guido Cavalcanti, o poezie. „Farmecul nou, visarea adâncă ce se deprinde din frumusețea versurilor“ captivează pe Guido Cavalcanti care caută să-l cunoască și rămân prieteni mult timp.

De pe pedestalul prieteniei poetului Cavalcanti cu mari influențe pe atunci, Dante începe să-și întindă aripele pline de avânt și să-și scuture polenul de lumină al geniului său. Și nu i-a trebuit mult ca să devie cunoscut, căci ori cât am căutat să ascundem făclia sub obroc, razele ei străbat obstacolele, pătrund și se lasă binefăcătoare peste sufletele dornice de frumos.

Și razele acestui far al spiritului, au străbătut nu numai piedicile timpului ci și nepăsarea secolilor cari demodează și învechesc, și cari îngrămădesc prin muzee și hale de vechituri tot ce a fost de actualitate odată, însă care nu purtau sâmburii eternității.

Astăzi, după șase sute de ani, Dante e mai găpreat ca ori când. Opera lui a învins hotarele și din poetul Florentin, a devenit unul din cei mai mari poeți ai lumii.

Iată de ce, a șasea aniversare a morții lui, a fost sărbătorită de întreaga lume.

DESPĂRTIRE

O, suflete, te pregătește!
 Eu simt cum se înfige 'n mine durerea să te prindă 'n clește.
 Te uită 'n urmă-i și-o petrece,
 Cum pleacă ca să nu mai vie, cu pas nepăsător și rece,
 Ea, sfânta visurilor tale.
 De-acuma n'ai s'o chemi pe nume,
 Să-ți șteargă gândurile negre cu nesfârșite mângâeri,
 Căci ea se pierde 'n altă lume,
 Uitând de ziua cea de ieri.
 Privește raza de lumină,
 Croind spre lumea ei o cale
 Pe care n'ai ce căută
 Și 'ncearcă suflete de-acuma să poți uita,
 C'a fost a ta
 Năluca ce se pierde 'n golul dorințelor, ce vor să vină.

Fii tare

Inimă, răbdare!

Eu simt cum te 'ncătușă lanțul ucigătoarelor dureri.

Cufundă-te adânc în mine

Și nu te mai sbătea

Pe urma acelei, care nu mai vine,

— Stăpâna viselor de ieri; —

Căci ea

Ți-a dăruit fiorul dorințelor înălțătoare

Din clipele îmbălsămate

Și presărate

Cu polenul întâelor simțiri subtile...

Și tot ea ți-a trimis o rază în zile

De întunecare;

Iar dacă clipa despărțirii te săgetează și te doare,

N'o blestema pe ea:

Ți-a dat atâta cât putea să-ți dea,

Și te-a făcut să bați de vraja eternităților de-o clipă,

Cernând asupra-ți o risipă,

Din visurile răscolite de-al pasiunilor tumult...

O, las'o, inimă, să plece, căci nu putea să-ți dea mai mult!

GEORGE A. PETRE

GREȘALA*

Veștile cele bune se răriau și geanta lui Bulucea, poștașul, începuse să se ușureze. Celor ce năvăliau la primărie de cum îl vedeau că se oprește cu cărucioara — mume și tați, femei și fete supte de plâns, cărora de la o vreme mai că n'avea ce le aduce — bietul poștaș le spunea ca să nu le strice inima:

— Măine; mâine v'aduce Bulucea la toți.

„Măinele“ acesta ținea, însă, cam de vreo trei săptămâni și 'n loc să sporească, veștile de la mobilizați se împuținau. În loc de scrisori și cărți postale fără timbru și fără ștampilă, Bulucea lăsa în fiecare zi pe masa primăriei câte două-trei gazete proaspete, și altceva nimic. Războiul se isprăvisese, bulgarii îngenunchiaseră la București, românii rămâneau stăpâni pe două județe mari și frumoase, iar oștirile aveau să treacă pe picior de pace. Două-trei săptămâni încă, și fiecare avea să-și vadă pe al lui, dacă i'l o fi păzit Dumnezeu și de boale. Deocâmdată oștirile făceau carantină pe marginea Dunării și ziarele tipăreau liste lungi de morți.

În azul obștii strânse la primărie, notarul din Prisiceni cetia pomelnicul în fiecare seară. Își începea cetitul într'un huet de glasuri și isprăvia în mijlocul murmurului scăzute și oftărilor lungi. Cei ce primiau o veste rea nu mai așteptau până la urmă, ci dădeau fugă în jelete și smulgeri de păr, purtând svonul de-alungul ulițelor pustii și negre. Și 'n nopțile lungi nu mai adormiau plânsetele văduvelor, părinților, fraților și surorilor rămași. S'a dus unul, s'a dus altul, — s'a dus o groază de flăcăi...

Moș Niță Trifan venia și el la primărie să asculte, băgător de seamă, cetirea numelor rostite de notar, care se opria câteodată ca să-și desnece glasul, ori să sughită un „Dumnezeu să-l ierte săracu“, după vreun nume mai drag. De-o săptămână ținea canonul ăsta pentru moș Niță, care nu știa nici de mai trăește, nici de i-a murit băiatul. Pe babă o îmbărbata mereu și-n fața ei nu-și descoperia grija:

— Ala e un voinic și jumătate: nici glonțul nu-l nimește, nici boala nu-l molipsește. Da mulți mai sunt pe listele alea de morți, Ilinco: sute și mii!

— De ce nu scrie? îngâna bătrâna.

* Cetită de autor la a XV-a șezătoare a celor „Trei Crișuri“, ținută, la Brașov în ziua de 21 Iulie 1921.

— Ce să mai scrie! Ei acuma au pornit înapoi, vin încoace, și or fi pe-aproape!

Intr'o Joi însă, moș Trifan care începuse să prindă puțină nădejde, zăbovi cam mult la primărie și baba, pierzându-și răbdările, se îmbrobodise să se ducă după el, și chiar trăsese drugul porțiței. Când sa iasă îl și zări pe moș că se'ntoarce însoțit de primarul cu care vorbia aprins. Era în preajma casei lui și n'o vedea; iar primarul pășia alături de el, încuviințându-i vorbele:

— Ferește că nu se poate, moș Trifane: gradul e onorul soldatului și fata lui!

Veniau încet, târăgănat și babei i se păru moșul ei mai bătrân c'o sută de ani. Dintele bănuelii o mușcă rău de inimă; alergă în calea lor ținându-și răsufletul:

— Ce-ai aflat? E rău de el? Spune-mi odată.

— Nu se știe pân' acum.

Ce-ai atunci? Ce te-ai întunecat?

— O vorbă, de; o vorbă proastă și neadevărată. Spun toți că nu se poate: o brodeală. Și lipindu-și coșul pieptului lui scobit de umărul bătrânei, intrară amândoi tăcuți în curte, iar ducându-se, primarul mai strigă odată peste uluci.

— Culcă-te liniștit, moș Trifane, că una ca asta nu se poate; altfel se pune în gazetă despre un sergent.

Dar vorbele astea neînțelese o împinseră la plâns pe baba Ilinca și moș Niță se văzu silit să se gândească și la ea:

— Ci nu mai trage a rău muiere, dacă-ți spun odată că nu știu nimic. Iar dac'o fi de la Dumnezeu, să te gândești la câți s'au dus. Sute și mii sunt pe listele alea și ce-o fi de alții, o fi și de noi. Apoi întorcându-se la îndoiala din sufletul lui:

— Lasă că aflu eu; plec la noapte la București și tot aflu.

*

Moș Niță Trifan ajunsese la București prin turburișul cenușiu al unei dimineți umede. Își lăsă carul și boii la cărciuma de la barieră, unde trăgea de obicei, și plecă la cazarmă. Era cale lungă, la celălalt capăt al Bucureștilor! Ajunse și întrebă de colonel. Nu e. De ajutor. Nici ajutorul. Regimentul nu se'ntorse. Il primi un căpitan de rezervă căruia își spuse pasul.

— Noi nu putem ști, moșule, îi răspunse acesta destul de blajin. Dar, dacă vrei, să-ți dau un bilet la minister.

— Unde e ministerul?

Îi spuseră încotro s'apuce și porni cu biletul în chimir. Aproape de prânz nimeri și la minister. Când voi să intre acolo, arătând răvașul de la regiment, îl opri plantonul

— Nu face parale, taică... Să ceri învoire de la biroul de informații; uit-te colo, la stânga. Un ofițer tânăr îl ascultă

și-i împlini golurile unui bilet tipărit. Spre a-l nemeri mai bine îi spuse ce să facă:

— Intri prin gang, urci scările amândouă și sus, la stânga, întrebi de biroul personalului.

— La Domnu ministru? Ofițerul își învinse zâmbetul ce-i venise pe buze:

— La... Du-te dumneata unde-ți spun eu și ai să afli de băiat.

— Să trăiți domnule ofițer... Și moșul trecu cu invoirea pe lângă planton și începu să urce.

Atâtea trepte! atât suiș! atâtea săbii și-atâta fierbere! Așteptă până se mai rări gloata și începu să privească în juru-i. I se părea că uitase: la dreapta, la stânga, ori încotro s-au spus?

Un soldat în ținută cetia biletele și îndrepta pe cei cu treburi. Își scoase și moș Niță biletul lui. Soldatul, după o aruncătură de ochi, îi arătă pe unde să intre. Odaia aceea era plină: ofițeri, civili, domni, cucoane, — lume fel de fel. Tocmai după ce fșprăviră cu aceștia îl băgară de seamă și pe el. Un ofițer oacheș, înălță privirile-i întrebătoare asupra-i:

— Ce te-aduce, moșule? Bătrânul își bătea fundul căciulii în podul palmei:

— Ia, necazurile, domnule căpitane. Am și eu un ficior mobilizat și nu mai știu nimica de el.

— Din ce regiment și ce contingent?

— Regimentul șase... Mihaiu-Viteazu; contingentul nouă sute; de rezervă...

— N'a scris de fel?

— Da da, a scris... la început. Odată de-aici, din București, pân' a nu porni; și 'nc'odată nu știu de unde, că n'avea pecetie și nici timbru. De atunci sunt trei săptămâni și mai bine, și n'a mai dat niciun semn. Ne-am luat de gânduri cu baba.

— Cum îl cheamă pe flăcău, întrebă un ofițer cu galon lat, un maior cărunt, cu ochelari și vorbă bună.

— Vasile Niță Trifan îl cheamă.

— Alți copii mai ai dumneata?

— Asta, singur...

Maiorul care ținea o condică în mână, dete unui impiegat curț să caute. Capitanul care vorbise întâia oară, își făcu mâna pâlnie la urechea maiorului și-i șopti câteva vorbe; maiorul clătină din cap și se'ntoarse spre moș Trifan:

— Așteaptă puțin afară, moșule; să cercetăm și te chemăm noi. Moș Trifan se trase supus spre eșire și se prelinse afară.

După ce se'nchise ușa, capetele ofițerilor se adunară asupra unei zile din condică, pe care o însemnase impiegatul. Maiorul îngână temător, parcă să nu se-audă de-afară:

— Vasile Niță Trifan; mort tifus; Turtucaia; douăzeci și nouă Iulie . . .

Încă un mort! Numai morți vestise în ziua aceea. Trist, neștiind ce să hotărască, rotia o privire obosită pe dinprejur.

— Cine merge să spună moșului?

Ofițerii se priviau lung, impiegații nu se mișcă din locuri, furierii își făceau de lucru prin registre. Respectul acesta pentru părintele care-și pierduse pe singurul copil era în simțământul lui, și-i plăcu maiorului.

— Dar nu-i putem ascunde. 'L-om pregăti. Chemați-l înăuntru.

Când intră iară pe ușă moș Trifan, maiorul se simți și mai puțin tare. Bătrânul căzuse de-un zid, cu capul în piept și par'că dormia din picioare. Urechea, însă, și-o ascuțise și aștepta pregătit. Ar fi fost prea mare norocul ca al lui să fi scăpat, când sfertul de ceas cât stătuse până să-i vină rândul, buzele maiorului nu rostiseră de cât cuvântul: „mort!” și nu văzuse de cât ochi plânși. Maiorul își caută un loc mai bun pe scaun și se sili să nu spună adevărul dintr'o dată. Bătrânețele lui moș Trifan îl înduioșaseră și înfățișarea lui îl muia:

— Dumneata știi carte, moșule?

— Știu puțină; domnule maior.

— Cunoști și gradele vad.

— Păi cum, dac' am fost în oștire și am făcut războiul; războiul al mare, cu păgânii. Ala războiu!

— Al veteran!

— Și încă de-ai de-au trecut Dunărea, prin ploaia de ghiulele! Și-și desfăcu șuba spre a-și arăta pieptul cămășii pe care străluciau, cusute, două medalii. Am și Trecerea și Apărătorii; de la Smârdan . . .

Maiorul se sili de pe scaun și un scurt huruit de scaune împinse, glasuri ca semnalul: drepti! Toți ofițerii își îndreptară busturile pe locurile lor.

— Frumos de dumneata, moșule. Și vreun grad avut-ai?

— Brigadier . . . în al treilea de călărași.

— Dar prin gazete citești, o mai lungi maiorul, tot spre a-și depărta ținta.

— Citește notarul și pentru noi.

— Atunci, se legă de acest răspuns maiorul, s'or fi cetit la primărie comunicatele ministerului, ce tipărim în ziare! De numele băiatului dumnitale n'ai dat cumva?

— Da tocmai își smulse vorba bătrânul ducând mâna la cingătoare și scoțând ziarul, tocmai; și de-aia am și venit, că stă scris: Vasile N. Trifan. El să fie?

— Dac' ai citit, așa trebuie să fie, moșule; și fă-ți inimă — încercă să încheie ofițerul — că pentru țara lui a murit.

— Nu, nu, ridică glasul moș Trifan, m'am pregătit eu

de-asta și nu sunt slab. Dar vrei să-mi spuneți dumnea-voastră dacă se poate? Băiatul meu avea grad, sergent...

Maiorul aruncă o privire peste matricola deschisă:

— Sergent, da; sergentul Vasile Niță Trifan, și a murit cu onoare pe noul pământ al patriei, sub cutele drapelului cuceritor.

— Atunci, zise moș Niță, fără să se simță măgulit de vorbele ce curgeau îmbărbătate din gura maiorului, de ce nu i s'a pus gradul și la gazetă?

— O fi fost vreo greșeală...

— Scumpă greșeală, domnule maior; foarte scumpă pentru mine! Numele la gazeta! fără grad! ca al fiteșcui!... un sergent! Să stea scris și să citească tot satul! Ocară asta nu i se cădea. Sergent! Măcar atâta, ce păcatele! Mi-e și rușine să mai scot capul între oameni!

Și întorcându-se resemnat pe opinci, moș Niță Trifan vroi să iasă strângându-și șuba pe pieptul ce-i rămăsese desgolit. Dar atunci degetele lui atinseră medaliile reci, și aducându-și aminte de galoanele cele făloase cari îl învățaseră, altă dată, cum trebuie să se poarte un brigadier, se mai ră-suci odată cu fața la maior și, făcând front, rosti a doua oară, înneecat, din adâncul sufletului lui rănit:

— Scumpă greșeală, să trăiți, domnule maior!

Caton Theodorian.

PORTRET

*Un cap par'că sculptat de Polyclete . . .
Profil de vis, — și tănjițoare gene, —
iar ochii — două-adâncuri stygiene
din care beai uitare ca din Lethe.*

*Fășii de noapte-s grelele ei plete:
și 'n mers de val, pășind măref și-alene,
te-atrage ca un cântec de Sirene:
de face gând și suflet să se'mbete.*

*Și câți vin inimele să-i închine! . . .
Dar cum suavul farmec al tăcerii
îi este scump — cu o mărturisire*

*de patimi plină poți ușor s-o sperii —
cu drag urechea-i însă 'nchide 'n sine
discretele suspine de iubire.*

SONET

*Pe undeva, prin curțile vecine
E vre-un iasmin sau vre-un salcâm în floare,
Că'n seri pustii, când suflă câte-o boare
Miresme dulci sosesc până la mine.*

*Eu știu ce e: e-a florilor scrisoare,
Cuvinte sunt de-o sfântă vraje pline,
Ce-o sorb adânc când nopțile-s senine —
O sorb și-acum când luna călătoare*

*Atârnă'n crengi lungi fire de beteală,
Când crengi de tei se pleacă par'c'ar scrie
Pe drum ceva, cu grije, cu sfială.*

*Pe drumul lung cu pulbere-alburie
Zac umbrele ca pete de cerneală
Pe-o nesfârșită coală de hârtie.*

ECAT. PITIȘ

BCU Cluj / Central University Library Cluj

FRUMOASELE.

*Trec mlădiindu'și ritmic în andante,
Cu gesturi și surâsuri de Venere,
Superbele lor grații fascinante,*

*Pe strada care tot mai mult le cere
În fiecare clipă, doritoare
S'o'mbete de viață și plăcere.*

*Și toate, blonde, brune, visătoare,
Stârnesc un vast convoi de admirații,
De pofte și dorinți clocotitoare;*

*Iar eu, învins de farmece și grații,
Pe câte strada'n față mi le scoate,
Făcându-le în gândul meu ovații,*

— *Eu le-aș iubi înflăcărat pe toate!*

PAPUȘA VIE.

Era o seară de Octombrie și gata de ninsoare. Norii ce pluteau în haosul nemărginirii, adâncise totul în întuneric; felinarele pe stradă, rare, de o lumină sgârcită și tremurătoare.

Din curtea unei proprietăți, o pereche de întârziați eșiau grăbiți spre stradă. La poarta casei, pe trotuar, un pachet alb, le atrase atenția — femeia se aplecă și'l ridică. Cu toată întunecimea nopții, formele unui copil înfășurat în-câteva scutece, li-se desluși vederei.

— Un copil! . . . Este un copil! . . . Iată ce draguț e! . . . Să'l luăm noi . . . acestea fuseră cele dintâi exclamații ale femeii, ca un prim elan de frumoase sentimente umanitare.

Însoțitorul zâmbi fără să rostească ceva — se privi lung, plin de înțeles. Era o tăcere aprobătoare, era soarta unei vieți, care împinsă spre marginea pieirii, urmă să-și întoarcă rostul pe alte căi neștiutoare de fericire sau dureri.

Și copilul cu ochii mari, privea când la unul când la celălalt, fără să scoată cel mai mic plânset. Din întuneric se desprinsese o formă omenească, — era păzitorul de noapte. După primele explicații, toți trei porniră la secție, îngându-rați, femeia ținând pruncul în brațe, cum ar fi ținut o comoră. În locașul ordinei, se stabili sexul copilului. Era o fetiță mică, de-o lună de zile cu forme rotunjoare, cu ochi mari și vorbăreți. O declarație în fața autorităților, întări legământul de a se lua copilul în creștere de către găsitori. Dintre rufe, căzu un petic de hârtie pe care se descifra: »Aveți milă de mine și nu mă aruncați, că v'aduc noroc. Mă chiamă Mărioara.« O legătură tainică sufletească se născu dintr'o clipă, între copila oropsită și cei ce-o aduseră de pe stradă. Femeia cu însușiri sufletești mari, simțea în fapta bună ce-o avea să săvârșească, o inspirație Dzească și un gest de bine-facere pornit pentru odihna mamei sale, adormită întru Domnul.

O credință de augur și de fericire visată, a primit copilă care nu era de cât o păpușă vie, sub acoperișul celor

doi creștini, purtători de fapte bune, în pustiul vieții pline de egoism și de răutate.

* * *

Zilele au trecut și trec încă și casa Mioarei s'a umplut de lumină. Părinții cei noi, copilul lor cel mare, bătrânul din casă, oamenii de serviciu, toți au început să îndrăgească pe Mioara, păpușa lor vie, al căreia ciripit pare o muzică melodioasă, cântarea unui imn de mulțumire și poate . . . de recunoștință.

Și păpușa vie, trece din brațe în brațe, împărțind fiecăruia câte ceva din râsul ei cristalin și din veselia pe care Dzeu pare a i-o fi hărăzit într'adins, spre a o face mai mult iubită.

Și când Mioara doarme în culcușul ei calduț și sub blândețea palidei lumini a candelii, ea gongăne un vis de cheruvim, visul născut în atmosfera unei iubiri noi, a unei alte vieți.

Da . . . păpușa va trăi în mijlocul lor . . . și va trăi creștinește cu frica în Dzeu și iubire de oameni. Ea nu va avea altă mamă de cât aceia ce i-a redat viața, iar nu aceia care în seara de Octombrie, acea seară rece și gată de plânsoare, a aruncat corp din corpul ei și viață din viața ei, profanând prin gestul său nefericit, sfânta »iubire de mamă.« Nu, . . . un gest mai groaznic ca acesta nu poate să existe; ori cât ar vrea cine-va să-i scuze lipsa de hrană sau deznădejdea sufletului său turburat, n'ar putea-o face.

Instinctul său de mamă a fost un fum și faptul său un păcat!

Păpușa vie, va crește în cuibul unei liniștite conștiinți, va crește ca o floare și va fi alintată din belșug. Nouilor părinți, le lipsea păpușa, pe care seara de Octombrie și gestul unei nenorocite mame le-a scos-o în cale.

. . . Și dacă mai târziu . . . când va fi mare păpușa vie, va ceti aceste rânduri, va înțelege cum soarta fiecăruia stă prinsă ca într'un fir de păiajen — căci de la moarte la viață nu-i de cât o clipă, după cum de la geniu la nebunie nu-i de cât un atom de dezechilibru.

Va înțelege Mioara, că Dzeu i-a dat o altă mamă, în sufletul căreia comoara iubirilor sfinte, stă în vecinica veghere. Va înțelege poate mai târziu, că floarea recunoștinței trebuie să-i fie semănată adânc în inima ei și că atunci când bine-făcătorii ei, vor sta cu pleoapele spre închiderea de veci, surâsul ei blând și îngrijirile ce le va da, va trebui să-i răsplătească pentru fapta lor.

Până atunci însă, ciripește păpușe vie, râzi și dă din palme sau dormi somnul liniștit al nevinovăției. Viața te așteaptă cu bucuriile și decepțiile ei.

Victor A. Bacaloglu

ACORDURI-DESACORDURI

*Acorduri violete îmi tremură 'n priviri:
Mi-e sufletul ruină bătută de furtună...
Pe buze port amarul sorbit din mătrăgună
Și 'n creeri simfonia albastrei năluciri...*

*Pe scările de-aramă mă 'nnalț răsând satanic
De cei ce plâng în urma fantasmelor bizare
De gânduri fără normă, de versuri funerare
Și negre cum e negrul acordului litanic...*

*Și gândul mă 'nvestmântă în sdrențe arșinate,
Iar firea mi se 'nchină... de patimă cuprinsă
Se lasă violetă, cu sânge e încinsă
Și zarea îmi surâde cu buzele fardate.*

*Dar... zarea de e 'nvinsă... pământul mă învinge!
Avântul mi se frânge în răgnete amare...
Mă sbat în noroirea gândirilor vulgare,
Privind în templul minții făclia cum se stinge.*

*Acorduri resemnate îmi tremură 'n priviri;
În suflet duc cadavrul înțelepciunii moarte;
Pe buze port otrava credințelor deșarte
Și 'n creeri... desacordul învinselor porniri.*

GEORGE MIHAIL-ZAMFIRESCU

MAESTRUL CONSTANTIN NOTTARA.

Decanul scenei Române, împlinește curând 45 ani de carieră, 45 ani de teatru, de chin, de muncă de folos adus

Maestrul C. Nottara în „Câinii” de H. G. Lecca

neamului și de glorie bine meritată! Cariera unui uriaș în fața căruia trebuie să ne descoperim smeriți și minunați de necesatul izvor al energiei acestui mare artist, minunați de ne-

țarmuritul său talent, să rugăm Cerul ca să ni-l trăiască încă ani mulți sănătos și tot atât de vrednic!

La vârsta de 15 ani Maestrul era actor, juca teatru în București. Peste cât-va timp intră la Teatrul Național condus pe atunci de Pascally. La 1879 absolvi conservatorul, clasa maestrului Velescu, al cărui urmaș, ca profesor, îi este și azi. Murind artiștii Pascally și Millo, Nottara îi înlocuește în diferite piese, deschizându-și astfel drumul către culmile de unde azi privește cu mândrie.

Trimis în străinătate de către stat, studiază cu Grand și Delauny și reîntorcându-se intră tot la Teatrul Național, unde cu o mică întrerupere, a jucat până azi. Maestrul Nottara a interpretat peste 700 de roluri, jucând dramă, co medie și tragedie.

A. P.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CÎNTEC POLON DE PEȚIT

Au fugit trei păsărele
Către bradul din vâlcele;
Și în urmă trei feciori
Au venit ca pețitori . . .

Zice unul: hai cu mine.
Zice altul: merg cu tine.
Iar al treilea: n'ai vrea
Să poștești în casa mea?

Dar, rîzînd așa cum știe,
Zice fata 'n veselie:
Maica mie mi-a făcut
Bata 'n lapte ne 'nceput,
Și n'a 'ngăduiit nimică

Decît luna singurică,
Și la sîn atît mi-a pus,
Florile ce mi-a adus,
Însă voi, dacă voiți
Lîngă mine, soți să fiți,
Duminecă 'n zori de zi,
Trei prinoase-mi veți găsi:
Unul s'afle e dator
Laptele păsărilor,
Cel de-al doilea să cate
Raza lunii luminate
Iar al treilea chiar azi
Să pornească pe-un talaz
Și să-mi afle 'n trudă, cruntă
Floarea de trifoiu la nuntă

(Popular polon; după «Der polnische Parnass».)

N. Iorga.

SOMNUL

Vieța noastră pământească se compune din două existențe deosebite, căci somnul reprezintă o lume aparte. Aproape jumătate din vieța ni-o petrecem dormind; prin urmare, dacă nu dăm somnului atenția cuvenită — și acesta-i cazul obișnuit — lăsăm, prin aceasta chiar, jumătate din vieța noastră în afară de chestiunile socotite ca fiind demne de cercetat și studiat.

Și mai întâiu vom semnală că s'au găsit savanți cari cu ton grav și sentențios să declare că somnul este un obicei inutil, nerod, ba chiar vătămător! Paradoxala lor părere a avut însă cel puțin un rezultat bun, fiindcă a stimulat cercetările, cercetări cari azi permit a stabili că, în condițiile actuale ale vieții, somnul este un fapt nu numai normal, dar necesar.

Experiențele făcute asupra animalelor — aceste rude de aproape ale omului în ce privește făptura fiziologică — au arătat, că lipsa somnului este suportată cu mult mai greu decât chiar lipsa de hrană. Animale ținute flămânde timp de douăzeci de zile și cari își pierduseră jumătate din greutate — au scăpat de moarte. În schimb, lipsa somnului timp de patru-cinci zile pricinuieste leziuni interne nereparabile și cu toată abundența hranei, animalul nu întârzie a sucombă. Experiența justifică astfel proverbul: „Cine doarme, mănâncă.“

Din cele mai vechi timpuri China — și cu ea lumea antică — constatase necesitatea imperioasă a somnului, a cărui lipsă eră una din formele torturei. Cazurile, foarte rari, de insomnie completă se sfârșesc prin moarte în scurt timp.

Instinctul somnului este atât de imperios, încât adesea el este mai puternic decât chiar instinctul conservării...

Niște soldați englezi puși să apere zi și noapte fortul Sf. Filip împotriva unor atacuri neîntrerupte, sfârșiră prin a adormi toți sub arme; ei nu mai auziau detunăturile artileriei, nu mai simțiau durerea rănilor și, cu ochii deschiși, nu vedeau moartea care se apropia.

Legea somnului, fără a fi universală și absolută, este cel puțin generală în lumea ființelor organizate; totuși, ea nu se prezintă sub forma unei variațiuni regulate, decât la cei ce au cel puțin o conștiință de lege elementară.

Singure animalele din clasele superioare dorm periodic în o bună parte din cele douăzeci și patru ceasuri ale zilei și nopții.

Un oarecare număr trec iarna într'un somn adânc, ca de pildă țincu pământului, sau mai ușor, ca ursul care, în

Pirinei, se mulțumește cu patruzeci de zile de repaos, în loc de cinci luni ca confratele lui dela polul Nord.

În specia umană, trebuința somnului este universală, însă nu totdeauna în acelaș grad.

Această trebuință e mai mare acolo unde facultățile superioare sunt puțin dezvoltate. Așă, Papuașii sălbateci adorm — stând jos sau chiar în picioare — îndată ce nu mai sunt ocupați. Această lege însă trebuie aplicată cu chibzuință și ținând socoteală de diferențele de temperament; găsim mari somnoroși chiar și printre spiritele inteligente și voințele formate, cum au fost La Fontaine, Descartes, etc. Rămâne adevărat în privința tuturor că somnul este tot atât de necesar omului, ca făptură pământescă, precum este alternanța zilei și nopții pentru întreaga natură terestră.

Dar oare ce anume lucru deosebește somnul de veghe? Încă din vechime, somnul a fost conceput ca deosebit de veghe și ca aproape egalul morții.

Ponsard, poetul francez, n'a făcut decât să traducă pe bătrânul Seneca scriind aceste versuri:

Suave est le sommeil qui succede à l'effort,
Mais ce fils de la Nuit est frere de la Mort.

Este totuși lesne să constați că acești frați sunt... vi-tregi. Tot astfel, Schopenhauer, în secolul trecut, (în *Parerga und Paralipomena*), ne spune că fiecare dimineată este ca o mică naștere și fiecare noapte ca o mică moarte...

Starea de veghe și starea de somn se aseamănă mai mult decât s'ar putea crede. Respirația, mai puțin adâncă, nu suferă nici-o întrerupere; inima lucrează mai încetșor, dar nu încetează de a bate. Nervii „sensibili“ sunt pururea gata a primi impresiuni și a-le transmite creerului. Nervii motori, mușchii voinței ei-însuși nu sunt deloc reduși la inacțiune; incomodați sau obosiți, luăm în timpul somnului — fără a ne deșteptă — o poziție nouă; așă, aruncăm depe noi plapoma care ne înnăbușe; unele persoane vorbesc în somn: organele vorbirei rămân deci active. Această persistență a acțiunii musculare se regăsește în lumea animală: calul, de pildă, doarme în picioare, pasărea pe un singur picior; cărbușul își închide elytrele pecând doarme, elytre cari se întredeschid când moare.

Activității organelor fizice corespunde aceea a facultăților sufletești. Voința, mai întâiu, nu este cu totul absentă la cel ce doarme; el se poate redeșteptă la oră fixă, poate urmări — dormind — mersul timpului, ba poate chiar corijă greșeala unui ceasornic pe care îl știe că „avansează“. O mamă adormită și ostenită n'aude șgomotele intense, dar

Palatul prefecturii județului din Careii-Mari